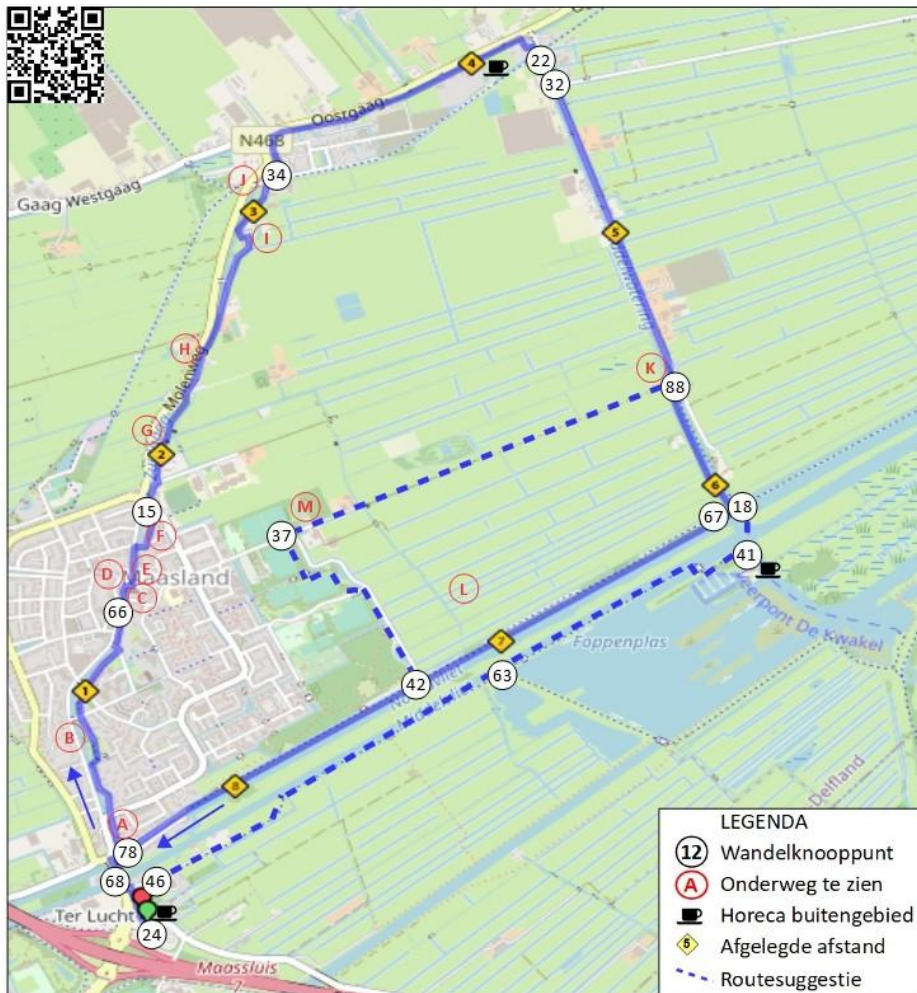

3 Commandeursroute

De middellange rondwandeling Commandeursroute is 9 km lang en voert rondom de gelijknamige polder: over de kades, langs vaarten en vlieten, met steeds een weids en afwisselend uitzicht. Vanaf het busstation Maasland leidt de route over de Kluiskade, door het historische centrum van Maasland, via de Commandeurskade langs de Oostgaag. Tenslotte via de Kwakelweg over het Trekkadepad langs de Noordvliet terug naar het busstation. De route is het gehele jaar geopend.

Routebeschrijving

De routebeschrijving van de wandeling maakt gebruik van het wandelroutenetwerk Hof van Delfland. Waar de route afwijkt worden in deze routebeschrijving verdere details gegeven. Verstoringen in het netwerk? Meld ze bij www.meldpuntroutes.nl.

- **knp 46:** start in Maasland bij het busstation. In noordelijke richting de weg oversteken en het pad rechts van het water volgen (voorlangs 't Sonnetje): knp 46, 68, 78 richting knp 66. Aan het eind van de Kluiskade linksaf, direct rechtsaf over de Burg. van der Lelykade. Rechtdoor over het Kerkplein, linksaf de Kerkstraat in, over de brug rechtsaf de 's Herenstraat in, na 50 m over de trapbrug, linksaf over de Commandeurskade, langs de begraafplaats linksaf: knp 15.
- **Knp 15:** Commandeurskade, naar knp 34 en 22.
- **Knp 22:** Kwakelweg, naar knp 32 en 88 (zie routesuggesties: *). Over de Kwakelbrug linksaf over de graskade langs de Middelwatering naar knp 67 (zie routesuggesties: **). Bij slecht weer: blijf het fietspad volgen.
- **Knp 67:** Trekkadepad, naar knp 42, 78, 68, 46 en linksaf naar 24. Het busstation is bereikt. Voor de bereikbaarheid met het openbaar vervoer van het begin- en eindpunt van de wandelroute wordt verwezen naar www.9292ov.nl

Routesuggesties

Deze zijn op de kaart aangegeven met een stippellijn.

*: **Doelpad:** een voormalig kerkenpad. Vanaf knp 88 naar 37 en 42 bij de Noordvliet. Volg vanaf hier de oorspronkelijke route over het Trekkadepad richting knp 78.

****: Foppenplas:** vanaf knp 67 via knp 18 met de pont naar 't Jachthuis: zie: '[vaartijden-de-Kwakel](#)'. Vanaf hier naar knp 41, 63 en dan rechtdoor naar 46 en linksaf naar 24. Het busstation is bereikt.

NB: Alle gegevens voor de routebepaling onderweg zijn opgenomen op deze eerste pagina.

Onderweg te zien

Midden-Delfland, het groene hart van de zuidwestelijke Randstad. Een kleinschalig oud cultuurlandschap met de kenmerken van het Hollandse landschap achter de duinen: laaggelegen (1 tot 3 m onder NAP) en lichtglooiend door de oude kreekruggen en de natte veengebieden daartussen.

De op de kreekruggen gelegen boerderijen, de oude dorpskernen, de vele molens en gemalen, de kades en oude slotenpatronen tonen je steeds weer de eeuwenoude historie van dit gebied. Een groene oase met een rijke natuur en weidse vergezichten te midden het grootschalige stedelijke en industriële geweld.

Commandeurspolder

De Commandeurspolder ontleent zijn naam aan de commandeurs (bestuurders) van de Duitse Orde. Deze ridderorde werd in 1191 gesticht tijdens de derde kruistocht naar het Heilige Land. Doel was het verzorgen van zieken en gewonden en het verdedigen van de heilige plaatsen. Na de

kruistochten vestigde de orde zich op vele plaatsen in Europa. De orde verwierf ook gronden en rechten in Nederland. In 1241 ontving de orde het recht om de pastoor van de kerk in Maasland te benoemen. Een jaar later schonk Dirk van Coldenhove zijn bezittingen in Maasland aan de orde. Eerst werden die bezittingen, en nieuw verworven gronden, beheerd vanuit een huis in de Oude Campspolder (aan de huidige Herenlaan). In 1365 werd een grafelijk huis nabij de kerk van Maasland aan de orde ter beschikking gesteld door Jan van Beieren. De Commanderie werd verbouwd en uitgebreid en werd uiteindelijk drie eeuwen gebruikt. Thans rest slechts een bijgebouw, maar nog steeds zijn veel gronden rond Maasland in handen van de orde en verpacht aan boeren.

Langs Vliet en Middelwatering

Het laatste gedeelte van deze route voert langs een van de drie Maaslandse Vlieten: de Noordvliet. De vlieten werden in de veertiende eeuw gegraven als afwateringskanalen. Langs de oever groeit vooral kalmoes, egelskop, gele lis en lisdodde. Langs het Trekkadepad o.a. smeerwortel en groot hoefblad.

Aan de overzijde een vooral met riet begroeid gedeelte van het natuurreservaat de Vlietlanden. Langs de Kwakelweg was vroeger een schitterende reeks zeer oude geknotte essen aanwezig. Bij een dijkverzwaring werden ze ingegraven en ging helaas een aantal van die essen verloren. Op diverse plaatsen langs de route heeft men een prachtig uitzicht op het omringende polderlandschap. De boerderijen liggen in deze polder vooral langs de weg of aan het water.

De locatie van onderstaande bezienswaardigheden is gemarkeerd op de routekaart van het voorblad. De volgletter wordt hierbij gebruikt als referentie.

A. Boerderij

Op de hoek van de Kluisgade en het Trekkadepad staat een fraaie oude boerderij. De gevel van het voorhuis dateert uit de achttiende eeuw, de iets terug gelegen gevel van de opkamer is vermoedelijk ouder.

B. Kluisgade

uit het eind van de zeventiende eeuw.

De naam Kluisgade herinnert aan een schuilkerk die hier vroeger heeft gestaan, ongeveer op de plaats van de huidige rooms-katholieke kerk. Het boezemland in de Zuidgaag is rijk aan plantensoorten. Hier bloeien in het voorjaar de kievitsbloem en het zomerklokje. De boerderij op nr. 21 dateert

C. Burg. van der Lelygade

een herinnering aan het agrarisch verleden van dit schilderachtige dorp.

Langs het pittoreske grachtje staan aan beide zijden vele prachtige huizen, waarvan enkele een monumentenstatus hebben. Zo ook de vroegere boerderij (herkenbaar aan de kelderluiken en de opkamer) op nr. 7 uit de achttiende eeuw. Juist om de hoek bevindt zich het voormalige slachthuis uit 1917. Ook

D. 's-Herenstraat

Aan het noordelijk gedeelte van de 's-Herenstraat treffen we een scala aan van fraaie panden. Aan de voorgevel is niet altijd te zien hoe oud de panden in werkelijkheid zijn. In de zestiende eeuw stonden hier ook al huizen en boerderijen. De gevels variëren van de zeventiende tot de twintigste eeuw.

E. Kerkplein, Kerkstraat

De kerk is laat-gotisch en gebouwd vanaf het midden van de veertiende eeuw tot ca. 1500, gewijd aan Maria Magdalena. In de westgevel van de toren een natuurstenen ingangspartij uit 1770. In 1945 brandde de kerk geheel uit maar werd in 1948-1954 hersteld, waarbij alle vensters hun bakstenen harnassen (stijlen en traceringen) terugkregen. Tegen de zuidgevel een driezijdig gesloten doopkapel. De ronde vorm van het Kerkplein zou ontstaan zijn uit een middeleeuwse ringwalburcht. Aan het plein liggen diverse karakteristieke panden. Zo is Kerkplein 6 een hoog pakhuis met kantoor, gebouwd aan het eind van de negentiende eeuw. Kerkplein 2 is een

statig witgepleisterd achttiende-eeuws huis met twee geknotte lindebomen ervoor. Het pandje Kerkstraat 3 (achttiende eeuw) heeft in de zijgevel twee kleine kruiskozijnen, waarvan aangenomen mag worden dat ze uit een ouder huis afkomstig zijn. Het statige huis Kerkstraat 4 werd in 1841 gebouwd. De mooie voordeuromlijsting heeft Empire-panels. De Kerkstraat wordt afgesloten met een dubbel smeedijzeren hek met hardstenen palen en twee ijzeren boogjes.

F. Begraafplaats

De aan de noordkant van het dorpscentrum gelegen oude begraafplaats werd in 1829 aangelegd, na het verbod om in de kerk te worden begraven. Indrukwekkend is het ijzeren toegangshek met geveugelde zandlopers en bekroond met doodshoofden: Memento mori.

G. Gemaal Commandeurskade

Tien jaar later kwam er een elektromotor.

Het gemaal van de Commandeerspolder werd in 1893 gebouwd op het fundament van een achtkante molen (in 1568 genoemd). De schoorsteen van de stoommachine was niet gemetseld, maar bestond uit gietijzeren elementen. In 1933 werd het scheprad (met een diameter van 6,60 m) vervangen door een

H. Dijkpoldermolen en korenmolen De Drie Lelies

m en daarmee de grootste nog bestaande molen van Nederland. De achterste molen, 'De Drie Lelies' is een stenen korenmolen met een rieten kap. De gevelsteen met het wapen van de familie Van der Lely vermeldt dat de eerste steen is gelegd op 4 mei 1767 door Teuntje van der Lely.

De voorste molen, de Dijkpoldermolen is een stoere achtkante molen met een stenen onderbouw en een romp en kap die met riet zijn gedekt. De eerste steen werd gelegd op 29 augustus 1718, maar al in 1446 stond op deze plaats een molen. De vlucht (spanwijdte van de wieken) van de huidige molen is 29,20

I. Boerderij, Commandeurskade 46

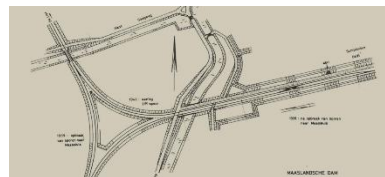

daardoor de rijke weduwe Maartje huwen. Hij werd een invloedrijk man en in 1850 tot burgemeester van Maasland benoemd. Let op de fraai gesneden windveren langs de dakranden. Uniek is het inpandige melkhuis, waar de melk tijdelijk werd koel gehouden om daarna in de melkkelder te worden geplaatst. Ook de boerderij op nr. 36 (uit 1889) heeft een

De naam Arendshoeve prijkt bovenin de fraaie neoclassicistische deuromlijsting. De boerderij werd rond 1860 gebouwd en is vernoemd naar Arend Noordam, de man van Maartje van der Lely. Arend Noordam wist door zijn lucratieve handel in onroerend goed veel geld te verdienen en kon

inpandig melkhuis. Boven de voordeur van die boerderij zit een hardstenen stichtingssteen in neo Lodewijk XIV-stijl.

J. Maaslandse Dam

De Maaslandsche Dam wordt genoemd op een kaart uit 1753. De dam verhinderde een directe doorstroming van het water tussen de Westgaag, Oostgaag en Zuidgaag. In het begin van de vorige eeuw werd op de Dam een belangrijk spoorwegemplacement in gebruik genomen. De spoorlijnen van de Westlandse Stoomtramweg Maatschappij (WSM) naar Delft, Maassluis en Poeldijk werden met elkaar verbonden. Het emplacement heeft 60 jaar dienstgedaan.

De Maaslandsche Dam wordt genoemd op een kaart uit 1753. De dam verhinderde een directe doorstroming van het water tussen de Westgaag, Oostgaag en Zuidgaag. In het begin van de vorige eeuw werd op de Dam een belangrijk spoorwegemplacement in gebruik genomen. De spoorlijnen van de Westlandse Stoomtramweg Maatschappij (WSM) naar Delft, Maassluis en Poeldijk werden met elkaar verbonden. Het emplacement heeft 60 jaar dienstgedaan.

K. Kwakelweg / Doelpad

Het pad speelt een rol in 'Een vlucht regenwulpen' van Maarten 't Hart.

Een kwakel is een hoog bruggetje met trappen of schuine planken aan weerszijden. Schuilen konden onder een kwakel doorvaren. De Kwakelweg is naar dit bruggetje vernoemd. De brug verbindt de weg met het Doelpad, een eeuwenoud kerkepad waarlangs de bewoners van de Duifpolder naar Maasland liepen. Het pad speelt een rol in 'Een vlucht regenwulpen' van Maarten 't Hart.

L. Weidevogelkerngebied

De weilanden langs het Trekkadepad vanaf het Molenslootpad zijn aangemerkt als weidevogelkerngebied. Het doel is optimale gebiedsomstandigheden te scheppen om de weidevogelstand te bevorderen. Dit zgn. Weidevogelpact is gesloten tussen de Agrarische Natuurvereniging Vockestaert, KNNV afdeling Delfland, LTO Noord afdeling Delflands Groen, Natuurmonumenten en de Vogelwerkgroep Midden-Delfland. Zij worden hierbij ondersteund door de Gemeente Midden-Delfland, Hoogheemraadschap van Delfland en de provincie Zuid-Holland.

De weilanden langs het Trekkadepad vanaf het Molenslootpad zijn aangemerkt als weidevogelkerngebied. Het doel is optimale gebiedsomstandigheden te scheppen om de weidevogelstand te bevorderen. Dit zgn. Weidevogelpact is gesloten tussen de Agrarische Natuurvereniging Vockestaert, KNNV afdeling Delfland, LTO Noord afdeling Delflands Groen, Natuurmonumenten en de Vogelwerkgroep Midden-Delfland. Zij worden hierbij ondersteund door de Gemeente Midden-Delfland, Hoogheemraadschap van Delfland en de provincie Zuid-Holland.

M. Voedselbos Maasland

Het bos is in 2022 aangelegd door de Stichting Voedselbos Maasland. Een voedselbos is opgebouwd uit eetbare planten, bomen en struiken en gericht op duurzame voedselproductie. Het bos is voor iedereen vrij toegankelijk.

Bronvermelding

Deze wandelroute maakt oorspronkelijk deel uit van een serie van drie mapjes met elk zes routes, uitgegeven in de periode 2004-2007. De serie kwam tot stand in samenwerking met de vereniging Te Voet en de werkgroep Paden van de Midden-Delfland Vereniging. Tekst, fotografie en vormgeving zijn van Frits van Ooststroom. In 2022 zijn de routes gedigitaliseerd en geactualiseerd. Bij deze bewerking is verder dankbaar gebruik gemaakt van:

- artikelen uit de Jaarboeken van de Historische Vereniging Oud-Schipluiden en informatie op de website www.middendelfland.net.
- publicaties van Midden-Delfland is Mensenwerk: <https://www.mdmw.nl/>